

द्राक्ष सल्ला
डॉ. आर. जी. सोमकुंवर

बऱ्याच भागात तापमानामध्ये जास्त वाढ झालेली दिसून येते, त्यामुळे आर्द्रता कमी झालेली दिसते. त्या सोबत काही ठिकाणी अवकाळी पाऊस व गारपीटही झाल्याचे दिसत आहे. अशा परिस्थितीत द्राक्ष बागेत करावयाच्या उपाययोजना आणि नियोजनाची माहिती घेऊ.

जुनी बाग

या बागेत खरडछाटणी होऊन नवीन फुटी नुकत्याच निघालेल्या दिसतात. सध्या तीन ते चार पाने आलेली असतील. अशा बागेत जर फक्त पाऊस झाला असेल, तर आता या वेळी बागेत आर्द्रता वाढून फुटीचा जोम वाढण्यास मदत होईल. ज्या बागेत खरडछाटणी नुकतीच म्हणजे तीन ते चार दिवसांपूर्वी झालेली आहे, अशा ठिकाणी डोळे फुटण्याकरिता अडचणी येणार नाहीत. निघालेल्या फुटी मात्र जोमाने वाढतील. अशा बागेमध्ये दोन दिवस पाणी देण्याची गरज नसेल. मात्र वादळी वाऱ्यासह गारपीट झालेली असल्यास नुकतीच छाटणी झालेल्या ओलांड्यावर फारशी अडचण येणार नाही. बऱ्याच भागामध्ये खरडछाटणी होऊन काही ठिकाणी चार ते पाच पानांची अवस्था असेल, तर काही ठिकाणी सबकेन तयार होत असल्याची अवस्था असेल. अशा बागांमध्ये गारपीटमुळे जखमा झालेल्या असल्यास किंवा फुटी तुटल्या असल्यास मात्र अत्यंत काळजीपूर्वक नियोजन करणे गरजेचे असेल.

तीन ते चार पाने अवस्था

गारांच्या मारामुळे काडी तुटलेली असल्यास तुटलेल्या जागेच्या एक डोळा खाली येऊन पुन्हा नवीन फूट काढावी लागेल.

गारपीटमुळे जखम झालेली असल्यास

जखम किती आहे, याचा विचार करून उपाययोजना कराव्यात. किरकोळ जखम म्हणजेच फुटीची साल थोडीफार चिरलेली असल्यास फार अडचण येणार नाही. ही जखम कालांतराने भरून येईल. मात्र जखम जास्त प्रमाणात झालेली असल्यास जमिनीमधून अन्नद्रव्यांचा पुरवठा वरील भागापर्यंत करण्यात अडचणी येतील. जखम झालेल्या ठिकाणच्या पेशी मेल्यामुळे लवकर पेशी पुन्हा तयार होणार नाही. त्यामुळे अन्नद्रव्यांचा पुरवठा खंडित होईल. पुढील काळात काडीची जाडी मिळणार नाही. त्यामुळेच अन्नद्रव्यांचा साठा घडाच्या विकासासाठी कमी पडेल. अशा परिस्थितीत जखम झालेल्या जागेखाली एक डोळा खाली काप घ्यावा. काही परिस्थितीत पूर्ण काडीवर जखमा झालेल्या दिसतील. अशा स्थितीमध्ये पुन्हा खरड छाटणी घ्यावी लागेल. ही खरडछाटणी नवीन निघालेल्या फुटीवर दोन ते तीन डोळे ठेवून घ्यावी. या परिस्थितीतील बागांचे नियोजन अन्नद्रव्यांच्या दृष्टीने महत्त्वाचे असेल. पाऊस

अवकाळी पाऊस, गारपीटमध्ये सापडलेल्या बागेतील नियोजन

जास्त झालेल्या ठिकाणी बागेत आर्द्रता पुढील एक आठवडा टिकून राहण्याची शक्यता असेल. तेव्हा नत्राचा वापर या वेळी गरजेचा नसेल. मात्र स्फुरद (०-५२-३४ खत अर्धा किलो किंवा ०-४०-३७ अर्धा किलो प्रति एकर प्रति दिवस या प्रमाणे एक दिवसाच्या अंतराने तीन ते चार वेळा ठिबकद्वारे द्यावे. तर थोड्या प्रमाणात पालाश दिल्यास त्याचा फायदा होईल. पालाश फवारणीच्या माध्यमातून द्यावयाचे झाल्यास ०-०-५० किंवा ०-४०-३७ अर्धा ग्रॅम प्रति लिटर या प्रमाणे द्यावे. नवीन निघालेल्या फुटी पिवळ्या दिसण्याची शक्यता जास्त असेल. या वेळी लोहाची (फेरस) कमतरता जाणवेल. तीन ते चार किलो फेरस सल्फेट प्रति एकर ड्रीपद्वारे द्यावे.

जखमा झालेल्या बागेत कॉपरयुक्त बुरशीनाशकाची -कॉपर ऑक्सिक्लोराइड एक ते दीड ग्रॅम प्रति लिटर या प्रमाणे फवारणी करावी. या वेळी फवारणी दुपारी करण्याचे टाळून संध्याकाळी पाच नंतर करावी.

सबकेनच्या अवस्थेतील बाग -

लवकर छाटलेल्या बागेत यावेळी सबकेनची अवस्था असेल. अशा बागेत झालेल्या गारपीटमुळे नवीन फुटी जर जास्त प्रमाणात तुटलेल्या असल्यास वरील प्रमाणे उपाययोजना कराव्यात. यावेळी फुटीचा जोम जास्त असेल. काही काळ आर्द्रता टिकून राहिल्यामुळे फुटीच्या पेऱ्यातील अंतर या वेळी वाढेल. हा काळ सूक्ष्म घड निर्मितीचा असल्यास खते व संजीवकांचे नियोजन गरजेचे असेल. या बागेत नत्राचा वापर पूर्णपणे बंद करावा. सूक्ष्मघड निर्मितीकरिता आवश्यक स्फुरद किंवा वाढीचा जोम कमी करण्यासाठी थोड्या प्रमाणात पालाशचा वापर करता येईल. यामध्ये ०-५२-३४ किंवा ०-४०-३७ अडीच ते तीन ग्रॅम प्रति लिटर पाणी या प्रमाणे दोन ते तीन फवारण्या सायंकाळी करून घ्याव्यात. वाढीचा जोम जास्त दिसत असल्यास ०-०-५० अडीच ते तीन किलो प्रति एकर या प्रमाणे तीन दिवसांच्या अंतराने दोन वेळा ठिबकद्वारे द्यावे. सूक्ष्मघड निर्मितीकरिता ६ बीएच १० पीपीएम या प्रमाणे एक फवारणी करावी. त्यानंतर चार दिवसांनी युरासील २५ पीपीएम याप्रमाणे फवारणी करून घ्यावी. यामुळे वेळीत सायटोकायनीनचे प्रमाण वाढून गर्भधारणा होत असलेल्या डोळ्यामध्ये न्यूक्लिक ॲसिडचे प्रमाण वाढण्यास मदत होईल. या बागेत बगलफुटीही जास्त निघण्याची समस्या दिसेल. या फुटी वेळीच काढून घ्याव्यात. बागेत आर्द्रता वाढलेली असल्यामुळे यावेळी ट्रायको वाईनगार्ड २ मिलि प्रति लिटर पाणी याप्रमाणे ट्रायकोडर्माच्या दोन फवारण्या फायद्याच्या उरतील. पुढील काळात तापमान वाढल्यास या फवारणीची गरज नसेल.

गारपीटमुळे द्राक्ष वेलीला झालेली इजा.

वादळी वाऱ्यासह गारपीटचा द्राक्ष बागांना तडाखा. (संग्रहित)

रिक्तच्या बागेतील व्यवस्थापन

ज्या बागेमध्ये खोड तयार होऊन ओलांडा तयार करण्याची परिस्थिती आहे. अशा बागेत अन्नद्रव्ये व पाणी व्यवस्थापन महत्त्वाचे असेल. खरडछाटणीनंतर फुटीची विरळणी करतेवेळी प्रत्येक काडी अडीच ते तीन इंचावर राहिल, असे नियोजन असते. आपण या बागेत ओलांडा तयार करत असताना ओलांड्याच्या काडीची वाढ जर जोमात करून घेतली म्हणजेच पेऱ्यातील अंतर वाढवून घेतले असल्यास पुढील काळात येणाऱ्या अडचणी कमी होतील. त्यासाठी ओलांड्याकरिता काप घेतल्यानंतर निघालेल्या फुटीवर दोन पाने येताच फक्त नत्राचा वापर सुरू ठेवावा. पालाशयुक्त खते या वेळी कोणत्याही परिस्थितीत देऊ नये. यासोबत जमिनीमध्ये ओलावा किंवा वापसा राहिल अशा प्रकारे पाण्याचे नियोजन करावे. म्हणजेच नत्र व पाणी याचा व्यवस्थित ताळमेळ बसल्यास वाढत असलेल्या नवीन फुटीच्या पेऱ्यातील अंतर सहजपणे वाढेल. ही फूट ९ ते १० पानांची झाल्यास सात ते आठ पानांवर थांबवावी. त्यानंतर निघालेल्या बगलफुटी तीन ते चार पानांवर खुडून घ्याव्यात. यालाच 'आखूड सबकेन' असेही म्हटले जाते. या सबकेनवर निघालेल्या चार ते पाच पानांच्या अवस्थेनंतर सूक्ष्मघड निर्मितीचा कालावधी सुरू होईल. ज्या बागेत ही परिस्थिती आहे,

बागेत संजीवकाच्या फवारणीची अवस्था.

अशा ठिकाणी संजीवकांचा वापर गरजेचा आहे. ३ ते ४ पानांची बगलफूट झालेली असल्यास ६ बीएच १० पीपीएम प्रमाणे फवारणी करावी. त्यानंतर युरासील २५ पीपीएम या प्रमाणे फवारणी करावी. या अवस्थेतील बागेत पाऊस झालेला असल्यास नवीन फुटीवर शेंड्याकडील भागात श्रीप्सच्या प्रादुर्भावामुळे पाने आकसलेली दिसून येतील. किंवा तळातील भागातील पानांची वाटी झाल्याप्रमाणे दिसेल. द्राक्ष बागेतील उपलब्ध परिस्थितीप्रमाणे निर्णय घ्यावा.

- डॉ. आर. जी. सोमकुंवर, ९४२२०३२९८८, (राष्ट्रीय द्राक्ष संशोधन केंद्र, मांजरी, जि. पुणे)

- कीडनाशकांच्या शिफारशी लेबल क्लेमप्रास किंवा जॉएंट ॲग्रेस्कोप्रास आहेत. ● फवारणीचे प्रमाण हाय व्हॉल्यूम फवारणी पंपासाठीचे आहे. ● खरेदीवेळी पक्के बिल घ्यावे. ● बॅन किंवा 'रेस्ट्रिक्टेड' आहे का पाहावे. ● लेबल क्लेम वाचावेत. ● पुरेशा ज्ञानाशिवाय रसायने एकमेकांत मिसळू नयेत. ● रसायनांचा गट तपासावा. ● पीएचआय, एमआरएल तपासावेत. ● पेरणी वा लागवडीपूर्वी संबंधित बियाणांवर कोणती बीजप्रक्रिया केलेली आहे, हे तपासूनच पुढील बीजप्रक्रिया करावी.
- मधमाशी, मित्रकीटकांना हानिकारक कीडनाशकांचा वापर टाळावा. ● पीक फुलोरा अवस्था लक्षात घेऊन कीडनाशकांचा समजस वापर करावा.